

Schweighardt Zsanett[1]: Az áldozatsegítés megvalósulási formái az Európai Unió egyes tagállamaiban

Debreceni Jogi Műhely, 2009. évi (VI. évfolyam) 2. szám (2009. április)

„Ha a társadalom nem tudja megvédeni egyes állampolgárait attól, hogy bűncselekmény áldozataivá váljanak, akkor legalább, ha bajba kerültek, próbáljunk meg rajtuk segíteni.”
(Az európai áldozatvédő szervezetek alapgondolata)

I. Bevezetés, avagy a helyreállító koncepció térnyerése napjainkban

Napjainkra a hétköznapi kockázatok része lett a bűnözés. A közbiztonság iránti igény politikai szempontként jelenik meg, mivel a bűncselekmények következményeinek feldolgozása az állami büntetőpolitika feladata. A büntető igazságszolgáltatás területén a XX. század '80-as éveitől előtérbe került a helyreállító (resztoratív) koncepció, amely a bűncselekményt elsődlegesen az áldozatnak okozott sérelemként, azaz konfliktusként definiálja, és csak másodsorban a jogi norma megsértéseként, azaz jogi tényként. A bűnt személy-személy közötti konfliktusként, nem pedig állam-személy közötti konfliktusként kezeli. A büntető igazságszolgáltatásban az áldozat szerepe ezzel megerősödik. A büntetés célja már nem csupán a megsértett jogrend helyreállítása és a megtorlás (jogépségi büntetés) alkalmazása, hanem a sértettnek való elégtételadás és az okozott kár megtérítése, a restitúció is célként szerepel. Az eljárás az elkövető viselkedéseinek következményeire reagál, jövőre tekintő funkciója van. Míg a megtorló rendszerben az elkövető felelőssége a tett miatt az állammal szemben állt fenn, addig a helyreállítás során az elkövető a sértettnek és a közösségnek is felelős, vállalja a felelősséget a tettért. A dialógus az áldozat, az elkövető, az állam és a közösség tagjai között jön létre. Mindeközben az állam az eljárás során csupán örködik a felett, hogy tisztességes eljárás útján realizálódjon az elkövető felelőssége az állammal és a közösséggel szemben. A resztoratív rendszerben a megsértett egyén magánjogi érdeke kerül előtérbe, kiemelten fontossá válik az anyagi károk, és a pszichés-érzelmi sérülések kompenzálása. A modern demokratikus államok ezért különös hangsúlyt helyeznek a bűncselekmények áldozatai jogainak érvényesítésére, és szabályozzák a társadalmi, a morális és az anyagi sérelem enyhítésének feltételrendszerét és módozatait. A közbéke érdekében elősegítik az elkövető és az áldozat közötti hatékony kommunikációt.

II. Az áldozatsegítés főbb nemzetközi dokumentumai

Az ENSZ 1985. évi, „A bűncselekmények és a hatalommal való visszaélés áldozatainak nyújtandó igazságszolgáltatás alapelveiről” szóló deklarációja alapján az áldozatnak orvosi, pszichológiai és szociális segítséghez van joga állami, önkéntes, közösségre alapozott és egyéni megoldások alkalmazásával. Emellett a jogi segítségnyújtást és az információt is biztosítják számukra.

Az Európa Tanács 1987. évi 21. számú ajánlásában az áldozatoknak történő segítségnyújtás következő típusait említi:

- elsősegély jellegű sürgős segítség,
- folyamatos egészségügyi, pszichológiai, szociális és anyagi támogatás,
- az ismételt áldozattá válás elkerülése érdekében történő tanácsadás,
- segítségnyújtás az eljárásban a kárenyhítés igénybevételéhez,
- jogi tanácsok a vagyoni kár megtérítése érdekében.

Az Európai Áldozatvédő Fórum (European Forum for Victim Services) 1998-as, „A bűncselekmények áldozatainak szociális jogai” című nyilatkozata kiemeli az áldozatok ingyenes áldozatsegítő szolgáltatásokhoz való jogát.

Az Európai Tanács már az 1999. október 15-16-i tamperei ülésén hangsúlyozta a bűncselekmények áldozatainak védelmével kapcsolatos minimumszabályok kidolgozásának szükségességét, különösen a bűncselekmények áldozatainak igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréssel, valamint kártérítéshez fűződő jogaikkal kapcsolatban.

Az Európai Unió Tanácsa 2001. március 15-én kerethatározatot fogadott el „Az áldozatok jogállásáról a büntetőeljárásban” címmel (2001/220/JHA), amely lehetővé teszi a bűncselekmények sértettjei számára, hogy azok a büntetőeljárás során kártérítést követeljenek az elkövetőtől.

Az Európai Unió szintjén az áldozatok kártalanítását a Tanács 2004/80/EC irányelve (2004. április 29.) szabályozza, amely „A bűncselekmények áldozatainak kompenzációjáról” címet viseli. Ennek értelmében a szándékos és erőszakos büntetőjog-ellenes (elegendő a formai tényállásszerűség, azaz a materiális jogellenesség) cselekmények áldozatai számára állami kárenyhítést kell biztosítani. Kárenyhítésre csak az a természetes személy áldozat jogosult, akinek sérelmére szándékos, személy elleni erőszakos büntetőjog-ellenes cselekményt követtek el, s ennek következményeként testi épsége, egészsége súlyosan károsodott. Ezek a személyek a bűncselekmény közvetlen fizikai sértettjei. Kárenyhítésre jogosult továbbá az a természetes személy is, aki a szándékos, személy elleni erőszakos büntetőjog-ellenes cselekmény következtében testi épségében, egészségében súlyosan károsodott sértettnek vagy meghalt személynek az elkövetés időpontjában egy háztartásban élő egyenes ági rokona, örökbefogadója és nevelőszülője, örökbe fogadott és nevelt gyermeke, házastársa, élettársa, továbbá akinek eltartására a sértett jogszabály, végrehajtható bírósági, illetőleg hatósági határozat vagy érvényes szerződés alapján köteles volt.

Valamennyi tagállam köteles gondoskodni arról, hogy a területükön szándékosan elkövetett erőszakos bűncselekmények áldozatainak nyújtott kárenyhítés tekintetében nemzeti jogszabályok biztosítsák az áldozatok számára az igazságos és megfelelő kárenyhítést. Kárenyhítésnek az államterületen belüli és a határokon átnyúló tényállások esetében egyaránt rendelkezésre kell állnia. Az irányelv arra nézve tartalmaz rendelkezéseket, amikor a szándékos, erőszakos bűncselekmények elkövetése más tagállamban történt, mint amelyben a kárenyhítést igénylő (áldozat) szokásosan tartózkodik, és a kárenyhítés iránti kérelem előterjesztését a kérelmező tartózkodási helye szerint is lehetővé teszi. A kárenyhítést azonban minden esetben az a tagállam köteles megfizetni, amelynek a területén a bűncselekményt elkövették

A kerethatározat értelmében a bűncselekmények áldozatait az alábbi jogok illetik meg:

- a tisztelethez és elismeréshez való jog,
- a meghallgatáshoz és a bizonyítékok szolgáltatásához való jog,
- az információhoz való jog,
- a kommunikációs garanciákhoz való jog,
- a speciális támogatáshoz való jog,
- a büntetőeljárással kapcsolatos kiadások megtérítéséhez való jog,
- a fokozott védelemhez való jog,
- a kárenyhítéshez való jog,
- a mediációhoz való jog

Az állam által az áldozatok számára nyújtott kárenyhítés nem fájdalomdíj, és nem jár automatikusan. Ennek megfelelően az államnak az ésszerűség határain belül mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy az előlegként kifizetett összeget az arra egyébként kötelezett (például: az elkövető, a biztosító, a munkáltató, vagy szerződés, hatósági, bírósági döntés alapján az erre kötelezett) az államnak megfizesse.

A kerethatározat kimondja, hogy minden tagállam köteles előmozdítani az áldozatokat segítő szakszolgálatok bekapcsolódását az áldozatsegítési eljárásokba. A tagállamok ezt vagy áldozatsegítő szakemberek útján, vagy áldozatsegítő szervezetek elismerésével és támogatásával valósíthatják meg. A kerethatározat felülvizsgálatára 2009. január 1-jéig kell, hogy sor kerüljön, az európai Bizottság eddig köteles jelentést terjeszteni az irányelv alkalmazásáról az Európai Parlament, a Tanács valamint az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság elé.

III. Egyes EU tagállamok áldozatsegítési gyakorlata

A bűnelkövető általi jóvátétel, illetve az állam általi kárenyhítés országonként eltérő megnyilvánulási formáit az alábbi kérdések mentén vizsgáljuk:

A.) AZ ELKÖVETŐ ÁLTAL NYÚJTOTT KÁRTÉRÍTÉS

1. A kártérítési igény érvényesítésének feltételei

Ausztria

A büntetőeljárásban a bűncselekmény miatt sérelmet szenvedett személyeknek lehetőségük van kártérítés érvényesítésére annak kijelentésével, hogy a büntetőeljárásban félként kívánnak részt venni. A kártérítés az áldozat által az államilag üldözött bűncselekmény eredményeként elszenvedett anyagi veszteségek vonatkozásában kérhető. Nem alapozza meg tehát a kártérítési igény érvényesítését, ha a sértett pénzben kifejezhető veszteséget nem eredményező eszmei érdekei sérültek.

Németország

A büntetőeljárásban a bűncselekmény sértettje vagy örököse érvényesítheti a vádlott ellen a helyi bíróságok hatáskörébe tartozó és bírósági úton még nem érvényesített, bűncselekményből származó vagyoni jogi igényét.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

Sértettek nem igényelhetnek kártérítést a büntetőeljárás folyamán, és erre nincs is szükség. Minden olyan esetre, amikor a bűncselekmény személyi sérülést, kárt vagy veszteséget okozott, a Büntetőbíróságok (ítélőhatalmi) hatásköréről szóló 2000. évi törvény előírja az angliai és walesi büntetőbíróságok számára, hogy mérlegeljék, kötelezhető-e az elkövető kártérítés nyújtására a sértett(ek) javára. Amennyiben a bíróság a fenti esetekben nem ad ki kártérítési végzést, köteles ezt a döntését megindokolni.

- Skócia

Magánszemélyek nem igényelhetnek kártérítést a büntetőeljárás folyamán. A kártérítési végzés kiadása a bíróság hatáskörébe tartozik. Az 1995. évi (skóciai) büntetőeljárás törvény értelmében, amennyiben valamely személyt egy bűncselekményért elítélnék, a bíróság elrendelheti, hogy az elkövető a bűncselekménynek minősülő cselekmények által közvetve vagy közvetlenül okozott személyi sérülésért, kárért vagy veszteségért kártérítést fizessen. A bíróság az elkövetőt erre az egyébként kirótt büntetés helyett vagy annak kiegészítéseként is

kötelezheti végzésében. Döntése meghozatalakor a bíróság számos körülményt tekintetbe vesz, ideértve az ügyben hozott jogerős ítéletet és az érintett fizetőképességét is.

- **Észak-Írország**

Sértettek nem igényelhetnek kártérítést a büntetőeljárás folyamán, és erre nincs is szükség. Arra az esetre, amikor az elkövetőt valamely bűncselekményért elítélik, az 1994. évi (észak-írországi) büntető igazságszolgáltatásról szóló rendelet előírja az észak-írországi büntetőbíróságok számára, hogy mérlegeljék, kötelezhető-e az elkövető kártérítés nyújtására. Kártérítési végzés adható ki a szóban forgó vagy bármely olyan bűncselekményből származó személyi sérülés, kár és veszteség kapcsán, amelyet a bíróság az ítélet kiszabása során tekintetbe vesz. Amennyiben a bíróság a fenti esetekben nem ad ki kártérítési végzést, köteles ezt a döntését megindokolni.

Franciaország

A büntetőeljárás kódex 2. cikke értelmében a bűncselekmény, vétség vagy szabálysértés miatt elszenvedett kár megtérítése iránti kártérítési kereset indításának joga mindazokat megilleti, akik a bűncselekmény által közvetlenül okozott kárt személyesen elszenvedték.

A kártérítés igényléséhez tehát elegendő igazolni a bűncselekmény által okozott kár létezését, az igényelt összegek maximálása nélkül (a büntetőeljárás kódex 420-1. cikke).

Magyarország

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.) szerint a sértett (mint magánfél) a terhelttel szemben azt a polgári jogi igényt érvényesítheti, amely a vád tárgyává tett cselekmény folytán keletkezett, azaz a büntetőeljárásban a terhelt csak a bűncselekménnyel okozati összefüggésben keletkezett kár megfizetésére kötelezhető.

2. A kártérítési igény érvényesítésének lehetőségei az eljárás egyes szakaszaiban

Ausztria

A Büntetőeljárás törvénykönyv 47. szakaszának (1) bekezdése előírja, hogy a sértett a bűncselekményből eredő magánjogi jogait a bírósági eljárás megindulásáig terjessze elő. Az ítélkezési gyakorlat azonban lehetővé teszi a sértettnek, hogy bekapcsolódjon az eljárásba.

Németország

A kérelem már a nyomozati eljárásban előterjeszhető, még a büntetőeljárás bírósági szakba jutása előtt, illetve még a főtárgyaláson is, a perbeszéd kezdetéig.

Egyesült Királyság

- **Anglia és Wales**

Nem alkalmazható – ezzel az eljárás megfelelő szakaszában a bíróság foglalkozik.

- **Skócia**

Nem alkalmazható – ezzel az eljárás megfelelő szakaszában a bíróság foglalkozik.

- **Észak-Írország**

Nem alkalmazható – ezzel az eljárás megfelelő szakaszában a bíróság foglalkozik.

Franciaország

A kártérítési igény már a nyomozási és eljárási szakaszban bejelenthető. A büntetőeljárás kódex 53-1. és 75. cikke előírja, hogy a bűnügyi rendőrhatalóságok minden eszközzel kötelesek tájékoztatni a sértetteket jogaikról és különösen arról, hogy az elszenvedett károkért jogukban

áll kártérítést kérni. Az igény azonban még a vizsgálat időpontjában, illetve akár az ítélethirdető tárgyaláson is bejelenthető.

Magyarország

A polgári jogi igényt a büntetőeljárás megindításától legfeljebb az elsőfokú bíróság határozathozatal céljából tartandó tanácsüléséig lehet bejelenteni.

3. A kártérítési igény bejelentésének módja

Ausztria

A sértettnek a bűncselekményből eredő magánjogi jogok érvényesítése érdekében történő beavatkozása (magánfélként történő beavatkozás) nem képez keresetet, azaz formailag nem összehasonlítható a polgári jog alapján indított keresettel. Elegendő – egy alakiságokhoz nem kötött – nyilatkozat az elszenvedett károsodásért történő kártérítés igényléséről és evégett a büntetőeljárásban félként való részvételről. A Büntetőeljárás törvénykönyv nem állapít meg külön eljárást a magánfélként történő részvételre.

Ehelyett az ügy bejelentésekor szóban jegyzőkönyvbe mondhatja, a tanúknak a rendfenntartó szervek (rendőrség, csendőrség) vagy az előkészítő bírósági tárgyaláson a vizsgálóbíró általi meghallgatásakor, vagy a bírósági eljárás során is. A félként való fellépés írásbeli bejelentéséhez szintén nem szükséges ügyvédi képviselőt igénybe venni. Az említett bejelentés megadja a sértettnek a magánféli jogállást (a Büntetőeljárás törvénykönyv 47. § (1) bek.), és ezt követően a büntetőeljárásban félként vesz részt

Németország

Az igény érvényesítésére szolgáló kérelmet írásban – az ügyészség, vagy vádemelést követően a bíróság előtt – kell benyújtani, vagy azt szóban jegyzőkönyvbe mondhatja a bíróság hivatalvezetője előtt, továbbá azt még a főtárgyaláson szóban is elő lehet terjeszteni. Illetékes az az ügyészség, amely a vádlott ellen a nyomozást vezeti, valamint az a bíróság, amely előtt a vádemelés történt.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

Nem alkalmazható – ez a bíróság hatáskörébe tartozik.

- Skócia

Nem alkalmazható – ez a bíróság hatáskörébe tartozik.

- Észak-Írország

Nem alkalmazható – ez a bíróság hatáskörébe tartozik.

Franciaország

Az államügyész beleegyezésével a sértett a rendőrségi nyomozás folyamán a bűnügyi rendőrség felügyelőjének vagy tisztviselőjének jelentheti be kártérítési igényét, aki arról jegyzőkönyvet vesz fel. Ezenkívül a bejelentés megtehető a bírósághoz legalább 24 órával a tárgyalás időpontja előtt beérkező faxban vagy tértivevényes ajánlott levélben. A sértett azonban még a tárgyaláson személyesen megjelenve is támaszthat magánjogi követelést.

Magyarország

A polgári jogi igényt a sértett (akinek jogát vagy jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette), halála esetén az örökös, a Polgári perrendtartásban meghatározott feltételek

esetén pedig az ügyész érvényesítheti. A sértett a vádirat benyújtása előtt a nyomozó hatóságnál, ügyészségnél, azt követően a bíróságnál nyújthatja be a polgári jogi igényt.

4. A kártérítési igény előterjesztésének formai kellékei

Ausztria

Az eljárásban magánfélként történő részvételre vonatkozó nyilatkozatban nem kell megadni a kért kártérítés tényleges összegét, azonban természetesen hasznos a követelt összeg megjelölése. Ha az igények különféle ténybeli körülményeken és jogalapokon nyugszanak (például kórházi költségek és a fájdalomdíj), legkésőbb a bírósági eljárásban meg kell határozni a kért összeget.

Németország

A kérelemnek határozottan meg kell jelölnie az igény tárgyát és indokait. Szabály szerint a követelt pénzüsszeget kell megjelölni, ettől el azonban lehet tekinteni, ha az összeg nagyságát előbb szakértőnek kell megállapítania, vagy ha a fájdalomdíjigény a bíróság mérlegelésétől függ.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

Nem alkalmazható – ez a bíróság hatáskörébe tartozik.

- Skócia

Nem alkalmazható – ez a bíróság hatáskörébe tartozik. A megrongálódott dolgok értékével kapcsolatos információk rendszerint az ügyész birtokában vannak, aki megfelelő időben a bíróság elé terjeszti azokat.

- Észak-Írország

Nem alkalmazható – ez a bíróság hatáskörébe tartozik.

Franciaország

Az igény számszerűsíthető kártételek szerint, amennyiben testi, anyagi károkra vonatkozik, illetve összesített módon, amennyiben erkölcsi kárról van szó. Az igényhez azonban minden igazoló okmányt csatolni kell.

Magyarország

A követelés bejelentési formájára és összegszerűségére nincs törvényi előírás. Az igényérvényesítés konjunktív feltétele, hogy a sértett az igényét bejelentse, illetve az, hogy ezt az elévülési időn belül tegye meg. A büntetőeljárásban érvényesíteni kívánt polgári jogi igény jogalapja és összegszerűsége tekintetében polgári jogi és munkajogi szabályok irányadók. A magánfél a tényleges kárán kívül elmaradt hasznát, kamatot, készkiadásait, valamint képviselője díjának megfizetését kérheti. A törvény lehetőséget biztosít arra is, hogy a sértett ne csak kötelmi jogi kártérítési igénnyel lépjen fel, hanem a dolog kiadását kérje, birtokvédelmi igénnyel is felléphet, kérheti a terhelttől az elfogyasztott, illetve a beszedni elmulasztott hasznok értékét. Becsületsértés, rágalmozás, hamis vád esetén kérheti a sértett elégtételadásra kötelezni a terheltet. A nemvagyoni kár (élet, testi épség, egészség, emberi méltóság sérelme esetén) is érvényesíthető az adhéziós eljárás keretében, azonban ez a gyakorlatban ritka.

5. A sértett jogi segítségnyújtásra jogosultsága az eljárás egyes szakaszaiban

Ausztria

Függetlenül attól, hogy a büntetőeljárás megindult-e, a sértetteknek az „első ügyvédi vélemény” keretében ingyenes jogi tanácsadás áll rendelkezésükre minden kerületi bíróságon. Továbbá a büntetőeljárásokban közreműködő valamennyi hatóságnak el kell magyaráznia a sértettek számára jogaikat (a Büntető törvénykönyv 47. § (1) bek.), folyamatosan tájékoztatniuk kell őket a folyó büntetőeljárásról, amennyiben kétség merül fel abban, hogy arról tudomással bírnak (a Büntető törvénykönyv 365. § (1) bek.), és hivatali eljárásuk részeként figyelembe kell venniük az általuk a bűncselekmény eredményeként elszenvedett sérelmeket és a magánjogi következményekkel járó bármely más lényeges körülményt (a Büntető törvénykönyv 365. § (1) bek.). A büntetőeljárásban magánfélként eljáró sértettet képviselheti ügyvéd, bár az ügyvédi képviselet nem kötelező.

A kiskorú veszélyeztetése és fajtalanság kiskorú áldozatai az eljárás során – a feljelentéstől a büntetőeljárás lezáródásáig – jogosultak ingyenes ügyvédi képviseletre, egyfajta „eljárási támogatásként” Nincsen azonban általános költségmentességi rendelkezés a magánfélként eljáró felek ügyvédi képviseletére.

Németország

Az igényt érvényesítő a vádemelést követően kérhet költségmentességet a kérelem vonatkozásában, ha személyi és vagyoni körülményei miatt az eljárás költségeit nem vagy csak részben, illetve részletekben képes megfizetni. Ezen kívül a szándékolt jogérvényesítésnek a per pozitív kimenetelét illetően elegendő eséllyel kell rendelkeznie, és nem lehet rosszhiszemű.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

Igen, azonban a sértettnek magának kell eldöntenie, szüksége van-e arra, hogy ügyvéd képviselje.

- Skócia

Igen, azonban a sértettnek magának kell eldöntenie, szüksége van-e arra, hogy ügyvéd képviselje.

- Észak-Írország

Nem.

Franciaország

A jogsegély biztosításáról a 2002. szeptember 9-i törvény rendelkezik, amit a legsúlyosabb bűncselekmények sértettjei anyagi megkötés nélkül igénybe vehetnek. Más sértettek esetében az igénylés anyagi feltételhez kötött. Ez a segítség az eljárás kezdetétől igénybe vehető, mivel a bűnügyi rendőrség már a nyomozási és eljárási szakasz elején köteles tájékoztatni a sértettet arról, hogy jogában áll ügyvédi segítségét kérni, akit esetlegesen az ügyvédi kamara elnöke jelöl ki.

Magyarország

A polgári jogi igény elbírálása során a magánfelet ki kell oktatni annak következményeiről.

Az Igazságügyi Minisztérium által felügyelt Igazságügyi Hivatal a büntetőeljárás előtt áldozatsegítő szolgáltatásként a sértetteknek kérelmükre illeték- és díjmentesen jogi felvilágosítást és tanácsadást ad (szakjogászai segítségnyújtás). A bűncselekmények áldozatainak segítségéről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény alapján ugyanis a területi áldozatsegítő szolgálat az eset összes körülményeinek mérlegelése után a

bűncselekmény következtében jogaiban sérelmet szenvedett áldozatnak jogi tanácsot és segítséget ad a sérelem rendezéséhez. Ha a körülmények alapján bebizonyosodik, hogy a rászoruló áldozat sérelmének rendezéséhez a jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXX. törvényben meghatározott szakjogászai támogatásokra van szükség, a területi áldozatsegítő szolgálat továbbítja a kérelmet az Igazságügyi Hivatal Jogi Segítségnyújtó Szolgálatára területi szolgálatának, amely a döntéséről és a megtett intézkedésekről haladéktalanul értesíti a területi áldozatsegítő szolgálatot.

6. A kártérítési igény alapjának és mértékének bizonyítása

Ausztria

A bíróságnak hivatali eljárása során figyelembe kell vennie a bűncselekmény eredményeként elszenvedett sérelmeket és a magánjogi következményekkel járó bármely más lényeges körülményt (a Büntető törvénykönyv 365. § (1) bek.). A bíróságnak további egyszerű bizonyítást is le kell folytatnia, ha a büntetőeljárásban a bíróság előtt fekvő bizonyítékok nem elegendők a kártérítési igény megfelelő elbírálásához (a Büntetőeljárás törvénykönyv 366. § (2) bek.). Az osztrák büntetőeljárásban és a cselekmény következtében elszenvedett és a büntetőeljárás keretében érvényesített kártérítési igényekre (Adhäsionsverfahren) a nyomozati elv vonatkozik, ami annyit jelent, hogy a bíróságnak hivatalból kell a tényállást megállapítania ahelyett, hogy a felekre hárulna a bizonyítás. Ezért a bíróságra hárul a kártérítés kérdésében való döntéshozatalhoz szükséges bizonyítás lefolytatása.

Németország

Az igény érvényesítésére szolgáló kérelemnek megfelelő bizonyítékokat kell tartalmaznia. Nem jelent azonban hátrányt a bizonyítékok megadásának hiánya sem, mivel a bíróságnak hivatalból az igazság kiderítésére kell törekednie, és ennek a döntés szempontjából jelentőséggel bíró minden tényre és bizonyítékra ki kell terjednie.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

A bíróság az általa fontosnak ítélt kérdésekben tájékoztatást kér a sértettől.

- Skócia

A bíróság az általa fontosnak ítélt információkat vagy bizonyítékokat bekéri az ügyésztől.

- Észak-Írország

A bíróság az általa szükségesnek ítélt kérdésekben tájékoztatást kér a sértettől. Az ilyen információt rendszerint a bűnüldöző hatóság nyomozza ki, mielőtt az ügyet a bíróság elé terjesztené. Bizonyos esetekben a sértettet felkéri, hogy eskü alatt tegyen tanúvallomást.

Franciaország

A sértettnek be kell mutatnia az igényét igazoló iratokat: orvosi igazolás, munkabeszüntetés és keresetkiesés, számlák, költségjegyzékek stb.

Sérülés esetén a bíróság szakértői vizsgálatot rendelhet el, hogy a sérülés nagyságát hivatalból vagy a sértett kérelmére megállapítsák. A szakértői vizsgálat eredményének megszületéséig a sértett előleg folyósítását kérheti (kártérítési előleg).

Magyarország

A polgári jogi igényt megalapozó kárt a magánfélnek kell bizonyítania. Ennek érdekében csatolni kell azokat a bizonyítékokat, amelyekre hivatkozik. A magánfél az eljárás során a vádlatához, tanúhoz - bírói engedéllyel - közvetlenül intézhet kérdéseket.

7. A bíróság által megítélt kártérítési igény végrehajtásához nyújtott speciális segítség Ausztria

A bűncselekmények áldozatai részére az osztrák Igazságügyi Minisztérium által támogatott és a jogi és lelki segítségnyújtásra és tanácsadásra is kiterjedő eljárási segítségnyújtást igény esetén ajánlják fel a büntetőeljárás teljes időtartama alatt, annak befejeződéséig. A bűncselekmények áldozatainak e támogatása nem terjed ki a későbbi polgári ügyre vagy a megítélt kártérítés végrehajtására (végrehajtási eljárás).

Meg kell azonban jegyezni, hogy a végrehajtási eljárások során a bíróság általában tárgyalás tartása nélkül hozza meg döntését, emiatt alapjában nincsen lehetőség a bűncselekmény áldozatának kikérdezésére. Azon néhány esetben, amelyben a törvény kihallgatást ír elő, ez történhet szóban vagy írásbeli nyilatkozatban is. Az ilyen szóbeli kihallgatás lefolytatható – a felhatalmazott képviselő és a hatósági tanú jelenlétében – a többi kikérdezendő személy egyidejű jelenléte nélkül is. Ez kizárja az összeütközést az áldozat és az elkövető között.

Németország

Nem jár, nincs ilyen külön szolgáltatás.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

A bíróság számos intézkedést hozhat, ha az elkövető nem teljesíti fizetési kötelezettségét. Például a bíróság elrendelheti, hogy az elkövető béréből vagy szociális biztonsági ellátásaiból vonják le a büntetés összegét. Végso esetben a bíróság börtönbüntetésre is ítélheti a fizetést elmulasztó elkövetőt. Ez után az intézkedés után a pénzbüntetés hatályát veszti, hiszen a bíróság további szankciókat érvényesen már nem alkalmazhat.

- Skócia

A kártérítési végzés kimondja, hogy a kifizetést a bíróságon keresztül kell lebonyolítani. Rendszerint a bíróság ugyanolyan hatáskörrel rendelkezik a kártérítési összeg kifizetésének végrehajtásában, mint a bíróságok beszédésében. E hatáskör keretében egyebek mellett a bíróság részletfizetést rendelhet el, a végzést az elkövető lakóhelye szerinti bíróság elé utalhatja végrehajtásra, illetve, amennyiben ez szükséges, az elkövetőt ismételt előállíttathatja, hogy a bíróság előtt indokolja a kifizetés elmulasztását, indokolt esetben pedig meghatározott idejű őrizetbe vételt vagy börtönbüntetést róhat ki alternatív büntetésül.

- Észak-Írország

Igen. Amennyiben a kártérítésre kötelezett személy nem fizeti meg az elrendelt kártérítés összegét, és részletfizetést sem teljesít, a bíróság az alábbiak kibocsátása révén hajthatja végre döntését:

- foglalási végzés a kifizetetlen összeg erejéig; vagy
- szabadságvesztést elrendelő végzés; vagy
- megfelelő foglalás hiányában szabadságvesztést elrendelő végzés.

A két utóbb említett intézkedés után a pénzbüntetés hatályát veszti, hiszen a bíróság további szankciókat érvényesen már nem alkalmazhat.

Franciaország

Az áldozatsegítő szervezetek a leggyakrabban az áldozatok figyelemmel kísérését biztosítják a büntetés kihirdetése után, illetve segítséget nyújtanak abban, hogy az áldozat eligazodjon az eljárások menetében.

Másfelől, ha az elkövetőt olyan büntetésre ítélik, amely kárenyhítési kötelezettséget tartalmaz a sértett javára, a sértettel pártfogó ügyvéd veszi fel a kapcsolatot, hogy a visszatérítés módozatait áttekintsék.

Magyarország

A bíróság az ítéletnek a polgári jogi igényre vonatkozó részét nem nyilváníthatja előzetesen végrehajthatónak.

A magánfél indítványára a polgári jogi igény biztosítására zár alá vételnek van helye. A zár alá vétel kiterjedhet olyan vagyontárgyakra is, amelyek nincsenek a bűncselekménnyel összefüggésben. A jogerősen megítélt polgári jogi igény érvényesítésre vonatkozó részletes szabályokat a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény tartalmaz.

B.) AZ ÁLLAM, ILLETVE VALAMELY ÁLLAMI SZERV ÁLTAL NYÚJTOTT KÁRENYHÍTÉS

1. Az állam vagy az állami szervek által nyújtott kárenyhítés

Ausztria

Az állami támogatást a bűncselekmények áldozatainak történő segítségnyújtásról szóló, 1972. július 9-i szövetségi törvény (Hivatalos Osztrák Szövetségi Közlöny, 1972/288) alapján nyújtják (a továbbiakban: a bűncselekmények áldozatairól szóló törvény Verbrechensofpergesetz – VOG) a hat évnél hosszabb szabadságvesztéssel fenyegetett, szándékos, jogellenes, testi sértéssel vagy egészségkárosodással járó cselekmények esetén.

Németország

Az áldozatok kártalanításáról szóló törvény (Opferentschädigungsgesetz – OEG, 1976. május 11.) alapján erőszakos bűncselekmények miatt lehet kártérítést kérni.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

Igen, az állam létrehozott egy olyan rendszert, amely lehetővé teszi kártérítés fizetését az erőszakos bűncselekmény következtében testi és/vagy lelki sérelmet szenvedett személyek számára. A rendszert a Bűnügyi Kárenyhítési Igazgatóság (Criminal Injuries Compensation Authority (CICA)) kezeli.

- Skócia

Ugyanaz a szabály érvényesül, mint Angliában és Walesben.

- Észak-Írország

Igen, az állam létrehozott egy olyan rendszert, amely lehetővé teszi kártérítés fizetését az erőszakos bűncselekmény következtében testi és/vagy lelki sérelmet szenvedett személyek számára.

Az Észak-Írországi Bűnügyi Kárenyhítési Rendszert (Northern Ireland Criminal Injuries Tariff Compensation Scheme) (2002) a Kárenyhítési Hivatal („Hivatal”) kezeli, és valamennyi olyan sérelemre kiterjed, amelyet 2002. május 2-ával bezárólag Észak-Írországból szenvedtek el.

Franciaország

Az 1990. július 6-i törvény a nemzeti szolidaritáson alapuló autonóm kárenyhítési rendszert vezetett be a sértettek javára. A törvény a személyek elleni vétségekből eredő károk teljes kártérítésének elvét szögezi le. A kérelmezőnek ahhoz az Elsőfokú Bíróság mellett felállított

Bűncselekmények Áldozatainak Kárenyhítési Bizottságához (Commission d'Indemnisation des Victimes d'Infractions, C.I.V.I.) kell fordulnia, amely a lakóhelyéhez vagy az elkövetés helyéhez a legközelebb található, és a részére kiutalt összegeket a Terrorcselekmények és Egyéb Bűncselekmények Áldozatainak Garanciaalapja folyósítja, amely az eljárásban félként vesz részt, és amely visszkereseti igényt támaszthat az elkövetővel szemben.

A megtérítendő kárnak bűncselekményre utaló szándékos vagy nem szándékos cselekményből kell erednie. A terrorcselekmények, a közlekedési és vadászati balesetek vagy a kártékony állatok elpusztítására irányuló cselekmények azonban nem az 1990. július 6-i törvény, hanem más kárenyhítési rendszerek alá tartoznak.

Magyarország

A bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény értelmében 2006. január 01-től kárenyhítés az Igazságügyi Hivatal Áldozatsegítő Szolgálatától kérhető.

2. A kárenyhítésre alapot adó bűncselekmények köre

Ausztria

Az állami támogatás vonatkozásában a meghatározó tényező az, hogy a sértett jogellenes és szándékos, hat hónapnál hosszabb idejű szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény áldozata legyen.

Németország

A kártérítés a szándékos, jogellenes támadások, valamint az erőszak alkalmazásával elkövetett bűncselekmények áldozatainak is rendelkezésére áll. Az olyan tettleges támadás áldozata is igényjogosult, aki egy támadás során közveszélyes eszközök által, például egy robbanásban, más személy támadása folytán vagy egy támadás elhárítása során károsodott. A nemi erkölcs elleni bűncselekmények áldozatai ugyancsak kérhetnek kártérítést.

Nem jár kártérítés azon bűncselekmények vonatkozásában, amelyek nem testi épség elleni támadásként jelennek meg, ilyen például a betörés vagy csalás.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

Kártérítésre az a sértett jogosult, akivel szemben erőszakos bűncselekményt követtek el. A törvény ugyan nem tartalmazza e fogalom meghatározását, de rendszerint a jogtalan támadás, a sértett megsebesítése, illetve a szexuális bűncselekmények tartoznak ide. Bizonyos esetekben az erőszakkal való fenyegetés szintén erőszakos bűncselekménynek tekinthető.

- Skócia

Ugyanaz a szabály érvényesül, mint Angliában és Walesben.

- Észak-Írország

Kártérítésre az a sértett jogosult, akivel szemben erőszakos bűncselekményt (ideértve a gyújtogatást és a mérgezést is) követtek el. A törvény ugyan nem tartalmazza az „erőszakos bűncselekmény” fogalmának meghatározását, de rendszerint testi sértés valamely személyt ért jogtalan támadást (például a sértett megsebesítése vagy a szexuális bűncselekmény) jelent. Bizonyos esetekben az erőszakkal való fenyegetés szintén erőszakos bűncselekménynek tekinthető. A személyt ért sérelem az alábbiakat foglalja magában: testi sérelem és veszteség, halált okozó sérülés és lelki sérelem (azaz munkaképtelenséggel járó elmebetegség, amit pszichiátriai diagnózis támaszt alá).

Franciaország

Az elszenvedett károk teljes körű kárenyhítése a személy ellen irányuló súlyos bűncselekményt és nemi erőszakot elszenvedett sértettekre korlátozódik; a személy ellen irányuló enyhe bűncselekmények és bizonyos vagyon elleni bűncselekmények sértettjei maximált összegű szolidaritási támogatást kaphatnak.

Magyarország

Kárenyhítésre csak az a természetes személy áldozat jogosult, akinek sérelmére szándékos, személy elleni erőszakos bűncselekményt követtek el.

3. A kárenyhítésre lehetőséget adó sérelmek típusai

Ausztria

A szabály az, hogy a bűncselekménynek tényleges testi sérülését vagy az áldozat egészségének károsodását kellett előidéznie.

A keresőképessége csökkenése miatt a támogatást a keresetkiesés vonatkozásában csak akkor fogják megadni, ha ez az állapot legalább hat hónapig fennmarad, vagy ha a Büntető törvénykönyvben megállapított súlyos testi sérülés áll fenn.

Németország

A kártérítési igény előterjesztésének feltétele a tetteges támadás következményeként testi vagy lelki sérelem bekövetkezése. Havi járadékfizetés megítélésére csak tartós egészségkárosodás megléte esetén kerül sor. Tisztán vagyoni károkért nem biztosított a kártérítés.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

Azok a sértettek jogosultak kártérítésre, akik fizikai vagy lelki sérelmet szenvedtek az esemény következtében. Azonban a sértett csak akkor jogosult a minimális kártérítésre, ha fizikai vagy lelki sérülése kellően súlyos.

- Skócia

Ugyanaz a szabály érvényesül, mint Angliában és Walesben.

- Észak-Írország

Azok a sértettek jogosultak kártérítésre, akik olyan mérvű fizikai és/vagy lelki sérelmet szenvedtek, hogy az Észak-Írországi Bűnügyi Kárenyhítési Rendszerben érvényes díjsávokba besorolható.

Franciaország

A C.I.V.I.-nél kétféle típusú kár esetében kerülhet sor kárenyhítésre:

- a személy elleni súlyos bűncselekményeket a büntetőeljárás kódex 706-3. cikke határozza meg. A bűncselekményre utaló cselekmény a halált, állandó munkaképtelenséget, egy hónapos vagy azt meghaladó teljes munkaképtelenséget okozó, illetve a nemi bűncselekménynek minősülő cselekmény.
- a személy ellen irányuló enyhe bűncselekmények és a vagyon elleni bűncselekmények a büntetőeljárás kódex 706-14. cikke alá tartoznak. Ennek megfelelően a lopás, a szélhámosság, a bizalommal való visszaélés, a zsarolás, illetve a vagyonrongálás, vandalizmus vagy vagyonkárosítás sértettjei, valamint az egy hónapot meg nem haladó teljes munkaképtelenséget okozó személy elleni bűncselekmény sértettjei - meghatározott

feltételek mellett - részesülhetnek kárenyhítésben. Igazolniuk kell, hogy az általuk elszenvedett kár tényleges és megfelelő enyhítését más úton (biztosítás stb.) nem tudják elérni, igazolniuk kell az ebből következő súlyos anyagi helyzetet vagy lelki állapotot, valamint igazolniuk kell azt is, hogy havi jövedelmük nem éri a megállapított összeghatárt.

Magyarország

Kárenyhítés csak akkor fizethető, ha az arra alapot adó bűncselekmény következményeként a sértett meghalt, vagy testi épsége, egészsége súlyosan károsodott.

4. A kárenyhítés iránti igény átszállása

Ausztria

A VOG alapján a túlélő eltartottak ugyancsak jogosultak kártérítésre.

Németország

Kártérítési igénye lehet az áldozat házastársának, gyermekeinek és különleges esetekben a szüleinek is. Az elvált házastárs és a nagyszülők akkor kaphatnak kártérítést, ha őket az áldozat tartja vagy tartotta el.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

Amennyiben a sértett bűncselekmény következtében hal meg, eltartott hozzátartozója vagy családtagja jogosult lehet halált okozó testi sértés miatt kártérítésre. A kártérítésre azok az eltartott hozzátartozók és családtagok jogosultak, akik a sértett halála idején a sértettel az alábbi kapcsolatban álltak:

- férj vagy feleség
- tartós élettársi kapcsolat (nemtől függetlenül)
- szülő
- gyermek (kortól függetlenül)
- elvált férj vagy feleség (ha az elhunyt pénzügyileg támogatta)

- Skócia

Ugyanaz a szabály érvényesül, mint Angliában és Walesben.

- Észak-Írország

Ugyanaz a szabály érvényesül, mint Angliában és Walesben.

Franciaország

A kárenyhítésre való jog a bűncselekmény közvetlen sértettje és annak jogosultjai számára biztosított.

Magyarország

Kárenyhítésre jogosult a sértetten kívül az a természetes személy is, aki a szándékos, személy elleni erőszakos bűncselekmény következtében testi épségében, egészségében súlyosan károsodott sértettnek, vagy meghalt személynek az elkövetés időpontjában egy háztartásban élő egyenes ági rokona, örökbefogadója vagy nevelőszülője, örökbe fogadott vagy nevelt gyermeke, házastársa, élettársa, továbbá akinek eltartására a sértett jogszabály, végrehajtható bírósági, illetőleg hatósági határozat vagy érvényes szerződés alapján köteles volt.

5. Az állampolgárság és a lakóhely jelentősége a kárenyhítési igény érvényesítésében

Ausztria

Az osztrák állampolgárokat a támogatás attól függetlenül megilleti, hogy a bűncselekmény hol történt. Továbbá az Európai Gazdasági Térség polgárai jogosultak kártérítés igénylésére az Ausztriában elszenvedett károsodásért. Az Ausztrián kívül elszenvedett sérülések vonatkozásában a meghatározó tényező az, hogy – összhangban az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban meghatározott letelepedési és mozgásszabadsággal – az állandó lakóhelynek Ausztrián belül kell lennie.

Németország

Kártérítési igényt a német állampolgársággal, valamint a Németországban szokásos tartózkodási hellyel rendelkezők nyújthatnak be. Az Európai Unió tagállamainak állampolgárai és a Németországban három évnél hosszabb ideje jogszerűen tartózkodó külföldiek teljes mértékben élvezik e szolgáltatást. A három évnél rövidebb ideje jogszerűen Németországban tartózkodók jövedelemtől nem függő szolgáltatásokban részesülnek, vagy végleges kiutazásuk esetén végkielégítést kapnak. A látogatók és turisták súlyos károsodás esetén egyszeri, méltányossági szolgáltatásban részesülnek.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

Nem, amennyiben az esemény Angliában, Walesben vagy Skóciában következett be. Észak-Írországra már más szabályok vonatkoznak. Érdeklődés esetén a CICA ad tájékoztatást arról, hogy valamely kérelem befogadható-e.

- Skócia

Ugyanaz a szabály érvényesül, mint Angliában és Walesben.

- Észak-Írország

Az eseménynek Észak-Írországon kell bekövetkeznie. A Kárenyhítési Hivatal ad felvilágosítást arról, hogy valamely kérelem befogadható-e.

Franciaország

Az állampolgárság tekintetében a sértettnek csakugyan eleget kell tennie bizonyos feltételeknek. Ennek megfelelően a következők kérhetnek kárenyhítést:

- a francia állampolgárságú sértettek függetlenül attól, hogy a cselekményt Franciaországban vagy külföldön követték el,
- az Európai Közösség tagállamainak állampolgárai vagy olyan állam állampolgárai, amely viszonyossági megállapodást kötött Franciaországgal (az erőszakos bűncselekmények kárenyhítéséről szóló európai egyezmény részes államainak állampolgárai), ha a cselekményt francia területen követték el
- francia területen elkövetett cselekmény esetében azok a külföldi sértettek, akik nem az Európai Közösség valamely tagállamának állampolgárai, és akik a cselekmény vagy a kérelem időpontjában jogszerűen tartózkodnak Franciaországban a nemzetközi szerződésekre vagy egyezményekre is figyelemmel.

Magyarország

Kárenyhítést kaphat a magyar állampolgár, az Európai Unió bármely tagállamának állampolgára, a Magyar Köztársaság területén jogszerűen tartózkodó hontalan személy, az emberkereskedelem áldozata, az, aki az állampolgársága szerinti államnak a Magyar Köztársasággal kötött nemzetközi megállapodása vagy viszonyosság alapján erre jogosult, továbbá az a személy, aki az Európai Unió valamely tagállamában lakóhellyel vagy szokásos

és jogszerű tartózkodási hellyel rendelkezik. Kárenyhítésben részesíthető az áldozat akkor is, ha Magyarországon tartózkodási vagy bevándorlási engedéllyel rendelkezik.

6. A kárenyhítési igény érvényesítésének lehetősége és feltételei, amennyiben a sértett tartózkodási helyéül szolgáló tagállamban vált áldozattá

Ausztria

A fent meghatározottak szerint egyes körülmények fennállása esetén a külföldön elkövetett bűncselekmények vonatkozásában is fizetnek kártérítést.

Németország

Az erőszakos bűncselekmények áldozatainak kártalanításáról szóló törvény mögött az az alapgondolat áll, hogy a tetteges támadás áldozatának megtérítési igénye keletkezik az állammal szemben, amely őt minden erőfeszítés ellenére sem tudta megvédeni. Mivel az erőszakos bűncselekmények áldozatainak kártalanításáról szóló törvény a területi elven nyugszik, kártérítést csak akkor ítélnék meg, ha a tetteges támadás a törvény hatálya alá tartozó területen történt.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

Abban az országban, ahol a sértett a sérelmet elszenvedte, valószínűleg rendelkezésre áll egy hasonló kártérítési rendszer.

- Skócia

Ugyanaz a szabály érvényesül, mint Angliában és Walesben.

- Észak-Írország

Ugyanaz a szabály érvényesül, mint Angliában és Walesben.

Franciaország

A francia állampolgárságú sértettek akkor is folyamodhatnak kárenyhítésért a Bűncselekmények Áldozatainak Kárenyhítési Bizottságaihoz, ha külföldön váltak áldozattá, és ezt ugyanolyan feltételek mellett tehetik meg, mintha a cselekményt Franciaországban követték volna el.

Magyarország

Az Európai Unió bármely tagállamában benyújtható a kérelem, ha a bűncselekményt Magyarországon követték el. Ilyen esetben akkor fizethető kárenyhítés, ha a kérelmező megfelel a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény által támasztott követelményeknek.

7. A rendőrségi feljelentés szerepe a kárigény érvényesítésében

Ausztria

A kérelmezők kötelesek közreműködni a bűncselekmény felderítésében és az elkövető kézre kerítésében. Nem jár a támogatás, ha az áldozat szándékosan mulasztja el a segítségnyújtást.

Németország

Az áldozatnak minden tőle telhetőt meg kell tennie a cselekmény felderítésére és a tettes kézre kerítésére, ide tartozik különösen az illetékes hatóságnál (rendőrségnél vagy ügyészségnél) a feljelentés megtétele, a büntetőeljárás megindítása céljából. Persze különleges esetekben (pl. nemi erkölcs elleni bűncselekmény, családon belül elkövetett bűncselekmények) a feljelentési kötelezettségtől kivételesen eltekintenek.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

Alapvető, hogy a sértett a lehető legrövidebb időn belül bejelentse a bűncselekményt a rendőrségnek, és hivatalos feljelentést tegyen. A CICA kivételesen eltekinthet ettől olyan esetekben, amikor a sérelmet például iskolában, börtönben, idősek otthonában vagy pszichiátriai intézetben szenvedték el, feltéve, hogy az eseményt illetékes személynek bejelentették, és a sértett hozzájárult annak hivatalos kivizsgálásához.

- Skócia

Alapvető, hogy a sértett a lehető legrövidebb időn belül bejelentse a bűncselekményt a rendőrségnek, és hivatalos feljelentést tegyen. A CICA kivételesen eltekinthet ettől olyan esetekben, amikor a sérelmet például iskolában, börtönben, idősek otthonában vagy pszichiátriai intézetben szenvedték el, feltéve, hogy az eseményt illetékes személynek bejelentették, és a sértett hozzájárult annak hivatalos kivizsgálásához.

- Észak-Írország

Amennyiben a sértett nem jelenti be a sérelem körülményeit a rendőrségnek, és mulasztását nem tudja hitelt érdemlően indokolni, kártérítési igényét szinte bizonyosan visszautasítják.

Franciaország

A Bűncselekmények Áldozatainak Kárenyhítési Bizottságához benyújtott kárenyhítés iránti kérelemhez a kérelmezőnek csatolnia kell a panasz benyújtásáról kapott átvételi elismervényt és a büntetőeljárás kapcsolatban rendelkezésére álló összes iratot.

Magyarország

Igen, szükség van a feljelentésre. Nem teljesíthető ugyanis a kárenyhítési kérelem, ha nincs folyamatban büntetőeljárás.

8. A kárigény érvényesítésének lehetősége és a büntetőeljárás viszonya

Ausztria

A VOG alapján a kérelmeket a rendőrségi nyomozás vagy a büntetőeljárás állásától függetlenül elő lehet terjeszteni.

Németország

A tartományokban az erőszakos bűncselekmények áldozatainak kártalanításáról szóló törvény végrehajtására illetékes nyugellátási hivatalok a rendőrségi, ügyészségi, bírósági vizsgálatok eredményeitől függetlenül saját hatáskörben dönthetnek az áldozat kártalanítására vonatkozó kérelemről. Ezért az ilyen kérelmet a rendőrségi vagy ügyészségi vizsgálati eljárás megindításától vagy lefolyásától függetlenül, a károsodásra vezető eseményt követően a lehető leghamarabb elő kell terjeszteni.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

A CICA rendszerint megvárja a tárgyalás lezárását, mielőtt meghozná döntését.

- Skócia

A CICA azonban rendszerint megvárja a tárgyalás lezárását, mielőtt meghozná döntését.

- Észak-Írország

A Hivatal azonban rendszerint megvárja a büntetőeljárás végkimenetelét.

Franciaország

A Bűncselekmények Áldozatainak Kárenyhítési Bizottságát többek között azért hozták létre, hogy az áldozatnak ne kelljen megvárnia a büntetőper kimenetelét.

Magyarország

Nem kell megvárni, a kérelem a büntetőeljárás alatt is benyújtható.

9. Van-e kötelező sorrend a kárigény érvényesítésében?

Ausztria

A VOG alapján történő állami támogatás elnyerése érdekében nem kell a tettest először a polgári jog alapján perelni.

Azonban a VOG alapján történő állami támogatás összegének kiszámításakor számításba kell venni az elkövető által már teljesített minden kártérítési kifizetést.

Németország

A szociális kártalanítási jog részeként az erőszakos bűncselekmények áldozatainak kártalanításáról szóló törvényből eredő igény független a tettessel szemben esetlegesen támasztott kártérítési igénytől. Az elkövető általi megfizetés igénybevétele vonatkozásában az áldozatnak az elkövetővel szembeni igényei az állami költségviselőre szállnak át, az áldozatok kártalanításáról szóló törvény előírásai alapján megítélt mértékben.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

Nincs, azonban az elkövető által a sértett részére fizetett kártérítés összegét a CICA által megítélt összegből levonják.

- Skócia

Ugyanaz a szabály érvényesül, mint Angliában és Walesben.

- Észak-Írország

Ugyanaz a szabály érvényesül, mint Angliában és Walesben.

Franciaország

Nem, az eljárások egymástól függetlenek, és a Bűncselekmények Áldozatainak Kárenyhítési Bizottságát nem köti a más bíróság által korábban megítélt kártérítések összege.

Magyarország

Nem, nincs erre szükség.

10. A felderítés vagy a bizonyítás problémái és a kárigény érvényesítésének lehetősége. Mit kell bizonyítani a sértettnek?

Ausztria

Állami támogatás olyan esetben is adható, ha az elkövető ismeretlen, feltéve, hogy minden valószínűséggel a törvényben meghatározott kritériumok szerinti bűncselekményt követtek el.

Németország

A kártérítés megítélése teljesen független a tettes büntetőjogi felelősségre vonásától. A kérelmezőnek – mint a szociális jogban mindenütt – az áldozatok kártalanítása terén is bizonyítania kell a kérelmet megalapozó tényeket, különösen az erőszakos bűncselekménynek a sérelmére történt elkövetését és az azzal okozott egészségkárosodást. A kérelmező javára bizonyításkönnyítés érvényesül különösen azokban az esetekben, amelyekben a tettes ismeretlen, vagy más bizonyítékok nem állnak rendelkezésre.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

Amint a CICA átveszi az igénylőlapot, felveszi a kapcsolatot a rendőrséggel, kórházakkal, orvosokkal és minden olyan szervezettel, amely a kártérítési igénnyel kapcsolatban tájékoztatást adhat. Az igénylőlap egyik rovatában a sértett hozzájárulását adhatja az ilyen jellegű kapcsolatfelvételhez.

- Skócia

Ugyanaz a szabály érvényesül, mint Angliában és Walesben.

- Észak-Írország

A sértett hozzájárulásával a Kárenyhítési Hivatal felveszi a kapcsolatot a rendőrséggel, kórházakkal, orvosokkal, a munkáltatóval vagy bárki mással, aki segítséget nyújthat a kártérítési igény jogosságának bizonyításához.

Franciaország

A Bűncselekmények Áldozatainak Kárenyhítési Bizottsága előtti kárenyhítési eljárás akkor is lehetséges, ha az elkövető ellen nincs büntetőítélet. Az eljárás elindításához egyszerűen elegendő az a tény, hogy valaki a büntetőeljárás kódex 706-3. vagy 706-14. cikke szerinti bűncselekmény következtében kárt szenvedett.

Magyarország

Akkor is jár kárenyhítés, ha nem azonosítják az elkövetőt.

Abban az esetben, ha a vádlottat felmentik, csak akkor jár kárenyhítés, ha a felmentésére gyermekkor, kóros elmeállapot, kényszer vagy fenyegetés, tévedés, jogos védelem, végszükség vagy előjáró parancsa, az elkövető halála, elévülés, kegyelem, a cselekmény társadalomra veszélyességének megszűnése vagy csekélyé válása, vagy a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvényben meghatározott egyéb ok miatt került sor.

11. A kártérítési igény benyújtási lehetősége és az elévülés

Ausztria

Az elkövetés időpontjától számított hat hónap, valamint két év az a határidő, amelyen belül az egyedi támogatás iránti kérelmeket be lehet terjeszteni. A később előterjesztett kérelmekre a támogatást rendszerint a kérelem előterjesztését követő hónaptól kezdődően adják meg.

Németország

Nincs határidőhöz kötve a kártérítési kérelem benyújtása. A szolgáltatásokat elvileg a kérelem benyújtásának hónapjától kezdődően fizetik. Azok azonban a kérelem benyújtása előtti időre is megítélhetőek, ha a kérelmet a bűncselekmény elkövetésétől számított egy éven belül terjesztették elő.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

A CICA rendszerint csak azokat a kérelmeket bírálhatja el, amelyeket az esemény bekövetkeztétől számított két éven belül kap kézhez. Indokolt esetben és az igazságszolgáltatás érdekében a CICA kivételesen eltekinthet a fenti határidőtől. Az ilyen esetek azonban ritkák.

- Skócia

Ugyanaz a szabály érvényesül, mint Angliában és Walesben.

- Észak-Írország

A kérelmet a sérelmet okozó esemény bekövetkeztétől számított két éven belül kell benyújtani a Kárenyhítési Hivatalhoz. Indokolt esetben és az igazságszolgáltatás érdekében a fenti határidőtől el lehet tekinteni.

Franciaország

A kárenyhítés iránti kérelmet elévülés terhe mellett a bűncselekmény időpontjától számított három éven belül, illetve amennyiben büntetőeljárás indult, az utolsó bírói döntést követő év folyamán kell benyújtani. Ha a kérelmezőnek nem állt módjában, hogy jogait a megszabott határidőn belül érvényesítse, vagy ha a kára súlyosbodott, illetve bármilyen jogos indok esetén a Bűncselekmények Áldozatainak Kárenyhítési Bizottsága módosíthatja a jogvesztő határidőt.

Magyarország

A kárenyhítési kérelmet a bűncselekmény elkövetését követő három hónapon belül lehet benyújtani. Ez alól a szabály alól három kivétel van:

- Ha a kérelem előterjesztése elháríthatatlan akadályba ütközik, a kérelmet az akadály megszűnését követő három hónapon belül lehet előterjeszteni.
- Ha egy korábban államigazgatási eljárásban vizsgált cselekményről később derül ki, hogy az bűncselekmény, a kérelmet a büntetőeljárás megindítását követő három hónapon belül lehet előterjeszteni.
- Ha a bűncselekmény elkövetését követően később derül ki, hogy az áldozat testi épségének, egészségének súlyos károsodása és a bűncselekmény között ok-okozati összefüggés áll fenn, a kérelmet a tudomásra jutástól számított három hónapon belül lehet előterjeszteni.

12. A kárenyhítésnél figyelembe vehető károk köre

Ausztria

A VOG a következő támogatási formákat szabályozza:

- a keresetveszteség vagy kieső tartásdíj megtérítése
- orvosi ellátás
- ortopéd kezelés
- rehabilitáció
- gondozási vagy vaksági járadék
- temetési költségek megtérítése.

Németország

Az áldozatok kártalanításáról szóló törvény alapján a szolgáltatások az elszenvedett károk egészségügyi vagy gazdasági következményeinek ellentételezésére szolgálnak. A nemvagyoni károkat nem térítik meg.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

A rendszer az alábbi esetekben engedélyezi pénzbeli kártérítés kifizetését:

- az erőszakos bűncselekmény által okozott testi és lelki sérelem elismeréseként;
- bizonyos körülmények között az erőszakos bűncselekmény által okozott múltbeli vagy jövőbeni keresetkiesés vagy különleges kiadások kártérítéseként;
- erőszakos bűncselekmény következtében elhunyt közvetlen családtag után, ideértve néhány esetben a meggyilkolt személy keresetkiesésének megtérítését.

- Skócia

Ugyanaz a szabály érvényesül, mint Angliában és Walesben.

- Észak-Írország

Ugyanaz a szabály érvényesül, mint Angliában és Walesben.

Franciaország

A büntetőeljárás kódex 706-3. cikke értelmében minden személy elleni bűncselekményből eredő kárra nyújtható kárenyhítés, függetlenül attól, hogy a kár vagyoni jellegű-e vagy sem. Különösen érvényes ez a szabad foglalkozásból eredő jövedelem támadás általi csökkenéséből keletkező kárra, az elrabolt vagy megerőszakolt gyermek szülei által elszenvedett aggodalomból és gyötrelmekből eredő kárra, a bűncselekmény következtében elhalálozott áldozat jogosultjai által elszenvedett állandó részleges, illetve teljes munkaképtelenségből eredő kárra, illetve azon kiskorú gazdasági kárára, akinek bűncselekmény következtében elhalálozott anyja biztosította megélhetését és oktatását.

A tisztán anyagi kár nem tartozik a büntetőeljárás kódexben meghatározottak közé. Következésképpen elutasítják például a ruházati kárra, illetve az ékszer elvesztéséből vagy megrongálásából eredő kárra irányuló kárenyhítési kérelmeket.

Magyarország

A kár megállapítása érdekében a kérelemben meg kell jelölni a bűncselekmény következtében elszenvedett vagyoni kár összegét, a bizonyítható jövedelem kiesését, illetve minden olyan költséget, amely a bűncselekmény miatt keletkezett, illetve a bűncselekménnyel okozott kár megszüntetése érdekében merült fel.

13. A kártérítési összeg kiszámítása

Ausztria

Az állami támogatások főként a polgári jogi szempontokhoz (a kártérítésre vonatkozó polgári jogi szabályokhoz) igazodnak.

A keresetkiesés vagy kieső tartásdíj megtérítése miatti kártérítés megítélésekor a cselekmény eredményeként bekövetkezett jövedelem-kiesést egy rögzített felső mértékig térítik meg. A támogatás gondozási vagy vaksági járadék alakjában történő megadásakor az ezen felüli gondozási költségek egy rögzített arányú összegét térítik meg.

Németország

A bűncselekmények áldozatai részesülnek a betegellátásnak az egészség helyreállításához vagy javításához szükséges intézkedéseiben (beleértve például az egészségügyi vagy szakmai rehabilitációs intézkedéseket, ápolási szolgáltatásokat, pszichoterápiás kezelést stb.), a

megélhetést biztosító olyan szolgáltatásokban, mint az egészségügyi és gazdasági károk ellentételezésére szolgáló tartós járadékfizetés. A lépcsőzetes járadékszolgáltatás nagysága igazodik a mindenkori egészségkárosodás mértékéhez, valamint a károsodás miatt bekövetkezett feltételezett keresetkieséshez.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

A Bűnügyi Kárenyhítési Rendszer (Criminal Injuries Compensation Scheme) több mint 400 sérelem leírását sorolja fel, megjelölve azt a normatív kártérítési összeget, amelyet a CICA a sértett által elszenvedett fájdalom díjaként kifizethet. Amennyiben a sértett egynél több minősített sérelmet szenved el, a megítélt kártérítés a legsúlyosabb sérelem utáni díj teljes összege, kiegészítve a második legsúlyosabb sérelem utáni díj 30%-ával, és adott esetben a harmadik legsúlyosabb sérelem utáni díj 15%-ával. Néhány esetben további kártérítés is fizethető a keresetkiesés és a különleges kiadások után.

- Skócia

Ugyanaz a szabály érvényesül, mint Angliában és Walesben.

- Észak-Írország

Amennyiben a kérelem elfogadható, elbírálják, vajon a sérülés kellőképpen súlyos-e ahhoz, hogy a sértett jogosult legyen a tarifarendszer szerinti minimális kártérítési összegre. Amennyiben a sértett egynél több minősített sérelmet szenved el, a megítélt kártérítés a legsúlyosabb sérelem utáni díj teljes összege, kiegészítve a második legsúlyosabb sérelem utáni díj 30%-ával, és a harmadik legsúlyosabb sérelem utáni díj 15%-ával. Bizonyos esetekben további kártérítés fizethető keresetkiesés és a különleges kiadások után.

Franciaország

Az áldozat részére kiutalandó összegek meghatározásához a Bűncselekmények Áldozatainak Kárenyhítési Bizottsága először az általános kártérítési jog szabályai szerint kiszámítja a kérelmező teljes kárát. Ennek megfelelően a kárenyhítés csökkenthető vagy elutasítható, ha az áldozat a kárral közvetlen okozati összefüggésben álló mulasztást követett el. Ezt követően a Bűncselekmények Áldozatainak Kárenyhítési Bizottsága levonja a szociális biztonsági pénztárak által folyósított összegeket.

Magyarország

A kárenyhítést egy összegben vagy havi járadékként kell fizetni.

Az egyösszegű kárenyhítés mértéke:

- az alapösszeg ötszörösét meg nem haladó kár 100 százaléka,
- az alapösszeg ötszöröse és tízszerese közötti kár esetén az alapösszeg 5-szöröse,

és az alapösszeg ötszöröse feletti rész 75 százaléka,

az alapösszeg tízszeresét meghaladó kár esetén az alapösszeg 8,75-szöröse, és az alapösszeg tízszerese feletti rész 50 százaléka, de legfeljebb az alapösszeg tizenötszöröse.

A sértett bűncselekmény miatt bekövetkezett keresőkép telensége esetén - ha a keresőkép telenség várhatóan a hat hónapot meghaladja - az áldozat járadék formájú kárenyhítésként a rendszeres jövedelmében bekövetkezett csökkenés részbeni enyhítését igényelheti. A járadék havi mértéke:

- az igazolt jövedelemcsökkenés 75 százaléka, ha az áldozat 18 év alatti személy vagy mások gondozására szorul,
- az igazolt jövedelemcsökkenés 50 százaléka, ha az áldozat mások gondozására nem szorul.

14. A kártérítés összecszerőségének korlátozása

Ausztria

Alapjában az állami támogatás vonatkozásában nincsen felső vagy alsó határ. A keresetvesztés vagy kieső tartásdíj megtérítése vonatkozásában azonban havi jövedelmi határokat állapítottak meg.

Németország

Az egészségügyi károsodás ellentételezésére szolgáló havi járadék fizetése a károsodáshoz igazodó, meghatározott összegben történik, amelyet évente kiigazítanak. Jelenleg a legalacsonyabb fokozatban havi 118 eurót fizetnek. A gazdasági következmények ellentételezésére szolgáló minden további járadékszolgáltatás összege a bűncselekmény áldozatának jövedelmi viszonyaitól függ. A havi vagy egyösszegű kártérítés vonatkozásában nincsen felső határ.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

A megítélt kártérítés összege 1000 fonttól 500 000 fontig terjedhet.

- Skócia

Ugyanaz a szabály érvényesül, mint Angliában és Walesben.

- Észak-Írország

Igen. A kártérítés összege legalább 1000, de legfeljebb 280 000 font lehet, ami kiegészül az esetleges pénzügyi kárért fizetett kártérítéssel.

Franciaország

Nincs korlátozás. Az elv a teljes körű kárenyhítés.

Magyarország

A törvény ismeri az alapösszeg fogalmát. Az alapösszeg mértéke a tárgyévet megelőző második év - a Központi Statisztikai Hivatal által közzétett nemzetgazdasági bruttó havi átlagkeresetének 43 százaléka (2006-ban 62.651,- Ft volt).

Egyösszegű kárenyhítésként az áldozat a bűncselekmény miatt bekövetkezett vagyoni kárának teljes vagy részbeni megtérítését igényelheti. Az egyösszegű kárenyhítésként legfeljebb az alapösszeg tizenötszöröse adható.

A járadék legmagasabb összege havonta az alapösszeggel egyezik meg. A járadék legfeljebb három évig adható.

15. Az állam által nyújtott kárenyhítés és a más forrásból származó kártérítés viszonya

Ausztria

A VOG alapján járó támogatás kiszámításakor figyelembe veszik az elkövető által fizetett kártérítést, az állami járadékokat és a kötelező társadalombiztosítás alapján járó kártérítési kifizetéseket. Figyelmen kívül hagyják azonban a magán balesetbiztosításból származó kifizetéseket.

Németország

Csak azon szolgáltatásokat veszik számításba, amit az áldozat ugyanazon károsodásra tekintettel ténylegesen megkap, és amelyeknek így ugyanazon célt kell betölteniük.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

A megítélt kártérítés összegéből mindenkor levonják az azonos kárért vagy károkért kapott kárenyhítés vagy kártérítés teljes összegét. Amennyiben a CICA által kifizetett kártérítést követően a sértett más forrásból kártérítésben vagy kárenyhítésben részesül, ez utóbbi összegét vissza kell fizetnie a CICA-tól kapott teljes összeg erejéig.

- Skócia

Ugyanaz a szabály érvényesül, mint Angliában és Walesben.

- Észak-Írország

A megítélt kártérítés összegéből mindenkor levonják az azonos kárért vagy károkért kapott kárenyhítés vagy kártérítés teljes összegét. Amennyiben a kifizetett kártérítést követően a sértett más forrásból kártérítésben vagy kárenyhítésben részesül, ez utóbbi összegét vissza kell fizetnie a korábban kapott kártérítés teljes összegének erejéig.

Franciaország

A Bűncselekmények Áldozatainak Kárenyhítési Bizottsága a kérelmező teljes kárának becsült összegéből levonja a szociális intézmények által folyósított összegeket, valamint az azonos kárért kapott vagy járó bármilyen más összeget (biztosítás stb.).

Magyarország

A járadék folyósítását meg kell szüntetni, ha a bűncselekményre tekintettel az áldozat rendszeres szociális vagy nyugdíj-biztosítási ellátásra való jogosultságát megállapították, és az ellátás folyósítását megkezdték, illetve ha jogerős bírósági határozat az áldozat részére kártérítésként járadékot állapított meg, és annak folyósítását megkezdték, vagy ha a biztosító az áldozat részére járadék folyósítását kezdi meg. Az áldozat a támogatás iránti kérelmet érdemben elbíráló határozat jogerőre emelkedését követő három évig köteles visszatéríteni a pénzben nyújtott támogatást, ha a kár más forrásból részben vagy egészben megtérült, de legfeljebb a megtérülés mértékéig.

16. A kártérítéshez jutás esélyét, és a kártérítés mértékének számítását befolyásoló körülmények

Ausztria

A VOG megállapítja azokat a szokásos körülményeket, amelyek az állami támogatás visszautasítását vagy csökkentését eredményezhetik (például a bűncselekményben való részesség, garázdaság, a kár/sérelem enyhítésének elmulasztása).

Németország

A kártérítés megtagadható, ha az áldozat okozta a károsodást (vagy abban közreműködött), vagy ha egyéb okok miatt a szolgáltatások megítélése méltánytalannak tűnik.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

A CICA számos tényezőt mérlegel a kárenyhítés iránti igényre vonatkozó döntés meghozatala előtt. A sértettre és az esemény bekövetkeztének idejére vonatkozó adatok vizsgálata mellett azt is figyelembe veszi, hogy a sértett teljes mértékben együttműködött-e a rendőrséggel és a CICA-val, szerepel-e a bűnügyi nyilvántartásban, továbbá milyen magatartást tanúsított a sérelmet okozó esemény előtt, alatt és után.

- Skócia

Ugyanaz a szabály érvényesül, mint Angliában és Walesben.

- Észak-Írország

A Kárenyhítési Hivatal számos tényezőt mérlegel a kárenyhítés iránti igényre vonatkozó döntés meghozatala előtt. A sértettre és az esemény bekövetkeztének idejére vonatkozó adatok vizsgálata mellett azt is figyelembe veszi, hogy a sértett teljes mértékben együttműködött-e a rendőrséggel és a magával a Kárenyhítési Hivatallal. A Hivatal azt is megvizsgálja, szerepel-e a sértett a bűnügyi nyilvántartásban, továbbá hogy milyen magatartást tanúsított a sérelmet okozó esemény előtt, alatt és után.

Franciaország

A kárenyhítés csökkenthető vagy elutasítható, ha az áldozat a kárral közvetlen okozati összefüggésben álló mulasztást követett el.

Magyarország

Az állam általi kárenyhítés feltétele az áldozat rászorultsága. A rászorultságot a kérelmező jövedelmi viszonyai határozzák meg. Jövedelmi viszonyai alapján rászorultnak kell tekinteni azt a kérelmezőt, akinek nettó jövedelme (közös háztartásban élők esetében az egy főre jutó jövedelem) nem haladja meg az alapösszeg kétszeresét.

A törvény meghatároz kizárési okokat, amelyeket az áldozat felróható magatartása alapozza meg. Ennek megfelelően a törvény megállapít olyan cselekményeket vagy mulasztásokat, amelyek esetén még a rászoruló áldozat sem kaphat kárenyhítést. Így nem jogosult az áldozat kárenyhítésre akkor, ha kára már megtörtént, vagy olyan biztosítási igényét, amelyből kárának részbeni vagy teljes megtérülése várható, nem érvényesítette; ha felróható magatartásával előidézte a bűncselekményt vagy közrehatott a károkozásban; ha akár a büntetőeljárásban, akár a kárenyhítési eljárásban az eljáró hatóságokkal nem működik együtt; ha a kárenyhítésre okot adó bűncselekménnyel összefüggésben a törvényben meghatározott bűncselekményt követett el.

17. A kártérítési előleg

Ausztria

Pénzügyi szükséghelyzetben a kártérítés megelőlegezhető.

Németország

A betegápolási szolgáltatások azonnal nyújthatók, illetve azok költségei átvállalhatók. A járadékszolgáltatásoknál az előlegfizetés szabályozására nem került sor. Az áldozatok kártalanítása iránti kérelmeket azonban mindenképpen elsőbbséggel kezelik és bírálják el.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

Bizonyos körülmények között felvehető előleg a kártérítésből, ezt időközi kifizetésnek nevezik. Például jövőbeni keresetkiesésre vonatkozó vagy jövőbeni orvosi vizsgálatokkal járó

esetekben, amikor hosszabb időt vesz igénybe az ügy lezárása, a CICA mindent elkövet azért, hogy egy éven belül meghozza döntését arról, vajon a sértett jogosult-e kártérítésre. Pozitív döntés esetén a sértett ebben a szakaszban időközi kifizetésért folyamodhat. Az időközi kifizetés összegét azután a végleges kártérítés összegéből levonják.

- Skócia

Ugyanaz a szabály érvényesül, mint Angliában és Walesben.

- Észak-Írország

Lehetőség szerint a Hivatal igyekszik a kérelmeket a kártérítés egy összegben történő kifizetésével rendezni (végleges kártérítés). Bizonyos esetekben azonban időközi kifizetés is eszközölhető (például amikor az egészségi állapot tisztázásra szorul). A kifizetett összeget vagy összegeket azután a végleges kártérítés összegéből levonják.

Franciaország

A kérelmező előleg megítélését kérheti. Ebben az esetben az elnök a kérelem beadásától számított egy hónapon belül hozza meg döntését.

Magyarország

Nem vehető fel előleg a kártérítésből.

18. A kártérítési igény érvényesítésével kapcsolatos tájékoztatás formái

Ausztria

A VOG-ról szóló információ a Szociális és Fogyasztóvédelmi Szövetségi Minisztérium (Bundesministerium für Soziales und Konsumentenschutz) honlapjáról (<http://www.bmsk.gv.at>) szerezhető be a Leistungen/Behinderung/Entschädigung (Szolgáltatások/Fogyatékoság/Kártérítés) linkre kattintva. A VOG alapján az állami támogatás formanyomtatvány nélkül igényelhető.

Németország

Elvileg a kérelem előterjesztése formanyomtatvány nélkül is lehetséges. A kérelemhez űrlapok az illetékes tartományi nyugdíjhatóságoknál szerezhetőek be, amelyek tanácsokkal is ellátják a bűncselekmények áldozatait. További információk kaphatók a témáról például a szociális hatóságoknál, a társadalombiztosítási szerveknél, betegbiztosítóknál, biztosítóknál és a rendőrségen. A Szövetségi Egészségügyi Minisztérium (Bundesministerium für Gesundheit) ki fog adni egy tájékoztatót az áldozatok németországi kártalanításáról, amelyet a polgárok és a hatóságok is ingyenesen igényelhetnek. Ezen felül a minisztérium internetes oldaláról (<http://www.bmg.bund.de>) letölthetőek a törvényszövegek és az áldozatok kártalanításával kapcsolatos további információk. A törvények végrehajtásáért felelős tartományok is adnak ki megfelelő tájékoztató anyagokat, és mindenkor internetes oldalukon további információk állnak rendelkezésre. Nincs külön hivatalos telefonszám a bűncselekmények áldozatai számára, azonban a rendőrség általános vész hívószámán ők is bármikor segítséget kaphatnak.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

A szükséges formanyomtatványok és az igénylés módjáról további felvilágosítás az Egyesült Királyság területéről telefonálók számára a 0800 358 3601, a külföldről telefonálók számára pedig a 00 44 141 331 2726 számon kaphatók. Ugyanez a tájékoztatás található a CICA honlapján (<https://www.cica.gov.uk>). E-mailben az alábbi címen lehet tudakozódni: enquiries.cica@gtnet.gov.uk.

- Skócia

Ugyanaz a szabály érvényesül, mint Angliában és Walesben.

- **Észak-Írország**

A szükséges formanyomtatványok és az igénylés módjáról felvilágosítás kapható a belfasti The Compensation Agency (Kárenyhítési Hivatal) nevű szervezetenél (e-mail: comp-agency@nics.gov.uk), valamint a szintén belfasti Victim Support for Northern Irelandnél (Észak-Írországi Áldozatsegítő Szervezetenél, e-mail info@victimsupportni.org.uk). Az igénylőlapokat is tartalmazó információs csomagok az észak-írországi rendőrségtől is beszerezhetők.

Franciaország

A témával kapcsolatban felvilágosítással szolgálhatnak az Igazságügyi Minisztérium által elismert áldozatsegítő szervezetek – amelyek felsorolása az Igazságügyi Minisztérium honlapján (<http://www.justice.gouv.fr>) tekinthető meg –, az áldozatok segítésére szakosodott ügyvédi irodák, illetve az Elsőfokú Bíróságok mellett felállított Bűncselekmények Áldozatainak Kárenyhítési Bizottságai.

Az áldozatok hívhatják továbbá az INAVEM (több áldozatsegítő szervezetet tömörítő hálózat) országos áldozatsegítő hívószámát: 0 810 09 86 09.

Magyarország

A szükséges nyomtatvány letölthető a világhálóról: <http://www.im.hu/aldozatsegites>.

A szükséges nyomtatvány az Igazságügyi Hivatal területi szerveitől is kérhető. A területi szervek elérhetőségét az alábbi ingyenesen hívható telefonszámról is meg lehet szerezni: 06-80-244-444.

19. A kártérítési igény benyújtásához kapcsolódó jogsegély**Ausztria**

A VOG rendelkezéseinek végrehajtásáért felelős hatóság természetesen készséggel nyújt tanácsot az állami támogatási lehetőségekről, és segít a kérelem elkészítésében is.

A VOG keretében azonban ügyvédi szolgáltatások igénybevétele nem lehetséges.

Németország

A kártérítési kérelem elbírálására szolgáló közigazgatási eljárás költségmentes. Ugyancsak költségmentes egy esetlegesen ezt követő eljárás az illetékes szociális bíróság előtt.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

Amennyiben a sértett szükségesnek tartja, ügyvédhez vagy jogi tanácsadó szolgálathoz fordulhat jogi segítségért a kérelem elkészítésekor. A Sértettsegítő Rendszerek nem nyújthatnak jogi tanácsadást. Amennyiben a sértett úgy dönt, hogy jogi vagy egyéb térítésköteles tanácsadást kér az igénylőlap kitöltéséhez, a CICA nem térítheti meg a költségeket.

- Skócia

Ugyanaz a szabály érvényesül, mint Angliában és Walesben.

- Észak-Írország

A kártérítés igényléséhez nincs szükség sem jogi tanácsadásra, sem ügyvédi képviseletre. Amennyiben a sértett mégis úgy érzi, segítségre van szüksége a kérelemmel kapcsolatban, felveheti a kapcsolatot az Észak-Írországi Sértettsegítő Szervezettel. A Sértettsegítő Szervezet azonban nem nyújthat jogi tanácsadást. Szakszervezeti tagok a szakszervezethez is fordulhatnak segítségért.

Franciaország

A jogsegély biztosításáról a 2002. szeptember 9-i törvény rendelkezik, amit a legsúlyosabb bűncselekmények sértettjei anyagi megkötés nélkül igénybe vehetnek. Más esetekben a jogsegély biztosítása két feltételhez kötött: anyagi feltétel és a kereset elfogadhatósága.

Magyarország

A kérelem kitöltéséhez az Igazságügyi Hivatal területi áldozatsegítő szolgálatai törvényi kötelezettség alapján adnak segítséget.

20. A kártérítési kérelem benyújtásának helye

Ausztria

A kérelmeket a Bundessozialamthoz (a Szövetségi Szociális Hivatala) kell címezni, amelynek minden tartományban van kirendeltsége. A külföldön lakó kérelmezőknek a bécsi kirendeltséghez kell kérelmüket küldeniük, a Babenbergerstraße 5, 1010 Wien címre.

Németország

A kártérítési kérelem tárgyában a határozatot a tartományok helyben illetékes nyugellátási hivatalai hozzák meg. A kérelmet azonban bármelyik más szociális hatóságnál is be lehet nyújtani.

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

A kitöltött kérelmet az alábbi címre kell beküldeni:

The Criminal Injuries Compensation Authority (Bűnügyi Kárenyhítési Igazgatóság); Tay House 300 Bath Street, Glasgow, G2 4LN

- Skócia
- Észak-Írország

A Kárenyhítési Hivatalhoz: The Compensation Agency; Royston House 34 Upper Queen Street, Belfast, BT1 1FD

Franciaország

A kárenyhítés iránti kérelmet ahhoz az Elsőfokú Bíróság mellett felállított Bűncselekmények Áldozatainak Kárenyhítési Bizottságához kell benyújtani, amely a kérelmező lakóhelyéhez vagy a bűncselekmény helyéhez legközelebb található.

Magyarország

A kérelmet be lehet nyújtani az Igazságügyi Hivatal területi áldozatsegítő szolgálatainál.

21. A sértettsegítő szervezetek

Ausztria

Jelenleg a bűncselekmények áldozatainak megsegítésével foglalkozó legfőbb szervezetet, a Weißer Ringet (Fehér Gyűrű) érdemes megemlíteni.

Németország

Egész sor olyan magánszervezet létezik, amelyek feladatuk tüzték ki a bűncselekmények áldozatainak megsegítését. Lentebb megtalálhatók a helyi szerveződések, valamint a szövetségi köztársaság egészében megszervezett csoportok is. Ezeket az Arbeitskreis der Opferhilfen in

der Bundesrepublik Deutschland e. V., rövidítve ADO nevű szervezet fogja össze (<http://www.opferhilfen.de>).

Egyesült Királyság

- Anglia és Wales

A „Victim Support” (Áldozatsegítő) nevű független jótékonyági szervezet nyújt ingyenes és bizalmas erkölcsi és gyakorlati támogatást a sértettek számára. A szervezet segítséget nyújt az igénylőlap

kitöltéséhez, és tájékoztatást ad a rendszerről (<http://www.victimsupport.org>). Felvilágosítást nyújthat még bármelyik Állampolgári Tájékoztató Hivatal (Citizens’ Advice Bureau, <http://www.citizensadvice.org.uk>) és a szociális jogi szervezetek is.

- Skócia

Ugyanaz a szabályozás érvényesül, mint Angliában és Walesben.

- Észak-Írország

Ugyanaz a szabályozás érvényesül, mint Angliában és Walesben.

Franciaország

Az áldozatsegítő szervezetek közül néhány az INAVEM (Institut National d’Aide aux Victimes et de Médiation) -hálózat tagja (országos áldozatsegítő hívószám: 0 810 09 86 09). Az Igazságügyi Minisztérium honlapján (<http://www.justice.gouv.fr>) elhelyezett térkép segítségével a kérelmező megkeresheti a lakóhelyéhez legközelebb található szervezeteket.

Létezik például a bűncselekmények áldozatainak állam általi kárenyhítésére létrehozott bizottság, a Comité d’Indemnisation des Victimes d’Infraction (CIVI), a Terrorcselekmények és más Bűncselekmények Áldozatainak Garanciaalapja (FGTI), valamint az Igazság és Jog Háza (Maison de Justice), amelyet a kilencvenes évek elején hoztak létre azzal a céllal, hogy minél közelebb kerüljön az állampolgárokhoz az igazságszolgáltatás.

Magyarország

A Magyar Köztársaság területén több olyan civil szervezet is működik, amelyek a bűncselekmények áldozatainak segítségével foglalkoznak. Ezek egy része meghatározott áldozati kört (pl.: nőket), míg mások meghatározott bűncselekmények (pl.: lakásokat érintő bűncselekmények) következtében áldozattá vált személyeket segítenek. Ilyenek például a Sors-Társak Egyesület (lakásmaffia áldozatai), valamint a NANE (Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen) Egyesület (családon belüli erőszak esetén).

Emellett működik az országban 68 áldozatvédelmi iroda, amelyeket a rendőrség, az önkormányzatok és civil szervezetek, így különösen a Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület tartanak fenn.

Legjelentősebbnek mondható az 1989-ben, német mintára alakult Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület.

IV. Diszkusszió és konklúzió

A fentiek ízelítőt adnak az Európai Unió néhány tagállamának áldozatsegítési módozatairól. Jól látható, hogy az egyes tagállamokban választott megoldások a nemzetközi dokumentumokban rögzített elvárásokhoz igazodva közelednek egymáshoz. Az áldozatok jogérvényesítési lehetőségeinek akcióradiusza ennek ellenére bizonyos országokban a többihez képest jelentősen eltérés. A különböző országok és ország-csoportok gyakorlatában tapasztalható különbségek ellenére az áldozatok számára a lehető legszélesebb körben kell

lehetővé tenni a jogi szolgáltatások igénybevételének lehetőségét, és a szolgáltatásokat az áldozatok számára minél könnyebben elérhetővé kell tenni.

Az Európai Unió vizsgált tagállamainak áldozatsegítő gyakorlatát elemezve az áldozatsegítés optimális módozata, ideáltípusa a következőképp rajzolódik ki:

I. A bűnelkövető általi jóvátétel

- A kártérítési igény érvényesítésének feltételei

A bűnelkövetővel szemben a büntetőeljárás során bűncselekmény sértettje vagy örököse, illetve mindazok, akik a bűncselekmény által közvetlenül okozott kárt személyesen elszenvedték, kártérítést kérhetnek mind a bűncselekmény eredményeként elszenvedett anyagi veszteségek vonatkozásában, mind a lelki sérelem tekintetében, és az összeg elvileg korlátlan.

- A kártérítési igény érvényesítésének lehetőségei az eljárás egyes szakaszaiban

A kérelem már a nyomozati eljárásban előterjeszthető, még a büntetőeljárás bírósági szakba jutása előtt, illetve még az ítélethirdető tárgyaláson is bejelenthető.

- Hogyan és kinek jelenthető be a kártérítési igény?

Elegendő – egy alakiságokhoz nem kötött – nyilatkozat benyújtása az elszenvedett károsodásért történő kártérítés igényléséről akár a nyomozati szakban a rendőrség vagy az ügyészség, akár a vádemelést követően a bíróság előtt. Az ügy bejelentésekor az áldozat szóban is jegyzőkönyvbe mondhatja az igényét.

- Milyen formában kell előterjeszteni a kártérítési igényt?

A követelés bejelentési formájára és összegszerűségére nincs törvényi előírás. Az eljárásban magánfélként történő részvételre vonatkozó nyilatkozatban nem kell megadni a kért kártérítés tényleges összegét, azonban legkésőbb a bírósági eljárásban meg kell határozni a kért összeget.

- Az eljárás előtt és/vagy folyamán részesülhet-e a sértett jogsegélyben?

Függetlenül attól, hogy a büntetőeljárás megindult-e, a büntetőeljárás előtt áldozatsegítő szolgáltatásként a sértetteknek kérelmükre illeték- és díjmentesen jogi felvilágosítást és tanácsadást adnak (szakjogászai segítségnyújtás, ingyenes jogi tanácsadás).

Valamennyi hatóságnak folyamatosan tájékoztatniuk kell a sértetteket a folyó büntetőeljárásról. Már a nyomozási szakasz elején kötelesek tájékoztatni őket arról, hogy jogukban áll ügyvédi segítségét kérni.

Az igényt érvényesítő a vádemelést követően költségmentességet kérhet, valamint pártfogó ügyvédet vehet igénybe, ha személyi és vagyoni körülményei ezt indokoltá teszik. A legsúlyosabb bűncselekmények sértettjei anyagi megkötés nélkül igénybe vehetnek jogsegélyt.

- Milyen bizonyítékokat kell előterjeszteni a kártérítési igény alátámasztásához?

A bíróságra hárul a kártérítés kérdésében való döntéshozatalhoz szükséges bizonyítás lefolytatása. Amennyiben a kérelmezett összeg mértékét nem támasztja alá a dokumentált bizonyíték, a bírónak azt a jogszabályoknak megfelelően kell megbecsülnie. Sérülés esetén a bíróság szakértői vizsgálatot rendelhet el, hogy a sérülés nagyságát hivatalból vagy a sértett kérelmére megállapítsák. A szakértői vizsgálat eredményének megszületéséig a sértett előleg folyósítását kérheti (kártérítési előleg).

- Biztosítanak-e a bűncselekmény sértettjei számára különleges segítséget az elkövető terhére hozott ítélet végrehajtásához, amennyiben a bíróság javukra kártérítést ítél meg?

Az erre a célra rendszeresített szolgálat felveszi a kapcsolatot az elkövetővel, és segít a sértettnek az adósság behajtásában. Következésképpen a sértettnek nem kell kapcsolatba lépnie az elkövetővel. A bíróság is számos intézkedést hozhat, ha az elkövető nem teljesíti fizetési kötelezettségét: elrendelheti, hogy az elkövető béréből vagy szociális biztonsági ellátásaiból vonják le a büntetés összegét. Végző esetben a bíróság börtönbüntetésre is ítélheti a fizetést elmulasztó elkövetőt.

II. Az állam általi kárenyhítés

- Van-e lehetőség arra, hogy a sértett az államtól vagy valamely állami szervtől kapjon kárenyhítést?

Igen, az állam létrehozott egy olyan rendszert, amely lehetővé teszi kártérítés fizetését a bűncselekmény következtében testi és/vagy lelki sérelmet szenvedett személyek számára a törvényben szabályozott feltételek fennállása esetén.

- Ez a lehetőség csak meghatározott típusú bűncselekmények sértettjeire korlátozódik?

Jellemzően az erőszakos jogellenes támadások elszenvedése esetében lehetőség van arra, hogy a sértett az államtól vagy valamely állami szervtől kapjon kárenyhítést.

- Ez a lehetőség csak meghatározott típusú sérelmeket elszenvedett sértettekre korlátozódik?

Jellemzően a komoly következményekkel járó sérelemért igényelhető kárenyhítés.

- A bűncselekmények következtében elhalálozott sértettek rokonai vagy eltartott hozzátartozói jogosultak-e kártérítésre?

Kárenyhítésre jogosult a sértetten kívül az a természetes személy is, aki a szándékos, személy elleni erőszakos bűncselekmény következtében testi épségében, egészségében súlyosan károsodott sértettnek vagy meghalt személynek az elkövetés időpontjában egy háztartásban élő egyenes ági rokona, örökbefogadója vagy nevelőszülője, örökbe fogadott vagy nevelt gyermeke, házastársa, élettársa, továbbá akinek eltartására a sértett jogszabály, végrehajtható bírósági, illetőleg hatósági határozat vagy érvényes szerződés alapján köteles volt.

- A kárenyhítési lehetőség meghatározott állampolgárságú, illetve meghatározott országban lakóhellyel rendelkező személyekre korlátozódik?

Nem, a lehetőség sem állampolgárság, sem állandó lakóhely szerint nincs korlátozva.

- Folyamodhat-e a sértett kártérítésért a szokásos tartózkodási helyéül szolgáló tagállamban, ha a bűncselekményt másik országban követték el? Amennyiben igen, milyen feltételek mellett?

A sértettek akkor is folyamodhatnak kárenyhítésért, ha a cselekményt külföldön követték el, és ezt ugyanolyan feltételek mellett tehetik meg, mintha a cselekményt a szokásos tartózkodási helyük szerinti tagállamban követték volna el.

- A fentiekhez kötelező-e bejelenteni a bűncselekményt a rendőrségen?

Az áldozatnak jellemzően minden tőle telhetőt meg kell tennie az ügy felderítése érdekében, így jellemzően megkívánják azt is, hogy jelentse be a bűncselekményt. A rendőrségi feljelentés megkívánását jellemzően az a szempont indokolja, hogy ez segít annak bizonyításában, hogy erőszakos bűncselekmény történt.

- A kérelem benyújtásához meg kell-e várni a rendőrségi nyomozás vagy a büntetőeljárás végkimenetelét?

Nem szükséges kivárni a rendőrségi nyomozás vagy a büntetőeljárás befejezését.

- Amennyiben az elkövető személyazonossága ismert, először vele szemben kell megkísérelni a kártérítési igény érvényesítését?

Nem, az eljárások egymástól függetlenek.

- Amennyiben az elkövető személyazonossága nem ismert, illetve nem ítélték el, fennmarad-e a kártérítési jogosultság? Amennyiben igen, milyen bizonyítékokat kell előterjeszteni a kérelem alátámasztásához?

A kártérítés megítélése teljesen független a tettes büntetőjogi felelősségre vonásától. A kérelmezőnek bizonyítania kell a kérelmet megalapozó tényeket, különösen az erőszakos bűncselekménynek a sérelmére történt elkövetését és az azzal okozott károsodást.

- Elévül-e a kártérítési igény benyújtásának lehetősége?

Jellemzően az erőszakos bűncselekmény elkövetésének időpontjától számított három éven belül kell benyújtani a kifizetésre vonatkozó kérelmet.

- Milyen károk esetén kérhető kárenyhítés?

Bármilyen kárért kérhető kártérítés, még az elszenvedett erkölcsi kárért is.

- Hogyan történik a kártérítési összeg kiszámítása?

Sérülés esetén a sértett az alábbiak után juthat az áldozat kártérítéshez: (1) gyógykezelés költségei és (2) egyéb személyes kiadások, (3) keresetkiesés, (4) testi vagy (5) lelki szenvedés és (6) különös hátrányok. A kárenyhítést egy összegben vagy havi járadékként kell fizetni.

- Meg van-e szabva a kártérítésre megítélhető összeg alsó és/vagy felső határa?

Alapjában az állami támogatás vonatkozásában nincsen felső vagy alsó határ.

Az elv a teljes körű kárenyhítés.

- Az állam által nyújtott kárenyhítés összegéből levonják-e az azonos kárért más forrásból (például biztosítás) már megkapott vagy járó kártérítés összegét?

Csak azon szolgáltatásokat veszik számításba, amit az áldozat ugyanazon károsodásra tekintettel ténylegesen megkap, és amelyeknek így ugyanazon célt kell betölteniük.

A támogatás kiszámításakor figyelembe veszik az elkövető által fizetett kártérítést, az állami járadékokat és a kötelező társadalombiztosítás alapján járó kártérítési kifizetéseket.

Figyelmen kívül hagyják azonban a magán balesetbiztosításból származó kifizetéseket.

- Van-e bármely más feltétel, amelynek teljesítése révén megnövelhető a kártérítéshez jutás esélye, illetve amely befolyásolhatja a kártérítés mértékének kiszámítását, például magának a sértettnek a sérelmet okozó eseménnyel kapcsolatos magatartása?

Amennyiben a sértett magatartása hozzájárult a kár bekövetkeztéhez vagy mértékéhez, a megítélt kártérítés ennek megfelelően csökkenthető.

- Felvehető-e előleg a kártérítésből? Amennyiben igen, milyen feltételek mellett?

Pénzügyi szükséghelyzetben a kártérítés megelőlegezhető.

A betegápolási szolgáltatások azonnal nyújthatók, illetve azok költségei átvállalhatók.

- Hol szerezhető be a szükséges formanyomtatványok és a kérelem benyújtásának módjára vonatkozó további információk? Van-e külön az erre a célra igénybe vehető segélyvonal vagy honlap?

Elvileg a kérelem előterjesztése formanyomtatvány nélkül is lehetséges.

A témával kapcsolatban felvilágosítással szolgálhatnak az igazságügyi minisztérium által elismert áldozatsegítő szervezetek, amelyek felsorolása és elérhetősége az igazságügyi minisztérium honlapján tekinthető meg.

- A kérelem elkészítéséhez részesülhet-e a sértett jogsegélyben?

Jogsegélyt a sértettek anyagi megkötés nélkül igénybe vehetnek a kérelem elkészítéséhez is.

- Hova kell beküldeni a kérelmet?

A kérelmet bármelyik szociális hatóságnál be lehet nyújtani.

- Létezik-e olyan sértetteket segítő szervezet, amelyhez a sértett további segítségért folyamodhat?

Egész sor olyan civil szervezet, egyesület és alapítvány létezik, amelyek feladatuk tűzték ki a bűncselekmények áldozatainak megsegítését.

Az áldozatok tájékoztatást kaphatnak az áldozatok információs pontjától is, valamint az áldozatvédelmi irodáktól, amelyek az áldozatok lakóhelyéhez közel, a kisebb közigazgatási egységekben találhatóak.

A fentiek igazolják, hogy az EU tagállamokban az igazságszolgáltatás nem hagyja magára a bajba került áldozatot. A különböző jogrendszerek sokféle lehetőséget kínálnak az áldozatok számára. Lényeges azonban, hogy ezekről a szükséghelyzetben lévők kellő időben korrekt tájékoztatást kapjanak. Ennek érdekében a társadalom széles rétegeit elérő kommunikációs csatornák nyújtotta lehetőséget minél szélesebb körben kell igénybe venni. A lehetőségek tehát adottak, csak tudnunk kell élni velük.

Mivel mindannyian válhatunk áldozattá, megszívlelendő az alábbi horatiusi megállapítás: „Célom: a dolgokon én legyek úr, s ne rajtam a dolgok”.

Források:

1. Dr. Kiss Anna: Gondolatok Barabás A. Tünde: Börtön helyett egyezség? című könyvéről, Magyar Jog, 2005/4. 243-247. p.
2. http://ec.europa.eu/civiljustice/comp_crime_victim/comp_crime_victim_gen_hu.htm
3. <http://www.bmj.bund.de/files-331Opferfibel.pdf>
4. http://www.anwaelte-spadenteich.de/Laesst_die_Justiz_die_Opfer_allein.pdf -
5. <http://www.juris.de>
6. <http://www.opferhilfen.de>
7. <http://www.citizensadvice.org.uk>
8. <http://www.victimsupport.org>
9. <http://www.justice.gouv.fr>
10. <http://www.kih.gov.hu/alaptev/partfogo/mediacio/mediacio.html?pagenum=3>
11. <http://www.bmsk.gv.at/cms/basb/detail.html?channel=CH0457&doc=CMS109221873374>

